

UTENRIKSKRONIKK ved dr. Arne Ording, London 24/11-42 Den 18. november ifjor hadde det tyske angrepet mot Sovjet allerede vart lenge uten at tyskerne enda hadde vunnet noen avgjørende seir. Det spørsmål som hitler stilte seg, var om han da skulle forsøke et siste angrep mot Moskva før vinteren satte inn for alvor, eller om han skulle innkjenke seg til å holde de store byer og jernbaneknutepunkter som alt var besatt. Som vanlig valte hitler å ta den største risiko. Inntil da hadde han alltid vunnet ved å ta store chancer. Denne gang gikk det ikke slik; tyskerne led sitt første store nederlag til lands. Angrepet mot Moskva ble slått tilbake, og det ble signalet til en alminnelig russisk motoffensiv. Både hitler og Göring har ved flere anledninger innrømmet at tyskerne ikke var forberedt på noe vinterfelttog ifjor; og den russiske offensiv kunne lett ha ført til en katastrofe for tyskerne. Det har alltid bestått et visst motsetningsforhold mellom hitler og den øverste tyske hærledelse. Ifjor benyttet hitler motgangen i Russland som et påskudd til å kvitte seg med to uønskede generaler. Det var v. Brauchitsch og Reichmann. Om Reichmann het det riktignok i den offisielle tyske meddelelse at han hadde hatt et slagtilfelle og derfor selv bedt om sin avskjed, men bestemte rykter fortalte at han hadde vært implisert i en sammensvergelse mot hitler. Imidlertid forberedte den om-dannede tyske hærledelse et nytt angrep mot Sovjet. I sin tale 7. november i år uttalte Stalin at han sått inne med beviser for at det var tyskernes opprinnelige plan å bryte gjennom Nord-Ukraina ved Voronesj og således omgå Moskva fra syd. Hvis dette var lyktes, ville det ha betydning et avgjørende slag for den røde arme. Men det gikk slett ikke etter beregningen. Timosjenko greidde å stanse tyskerne ved Voronesj. Etter at forsøket på å ta Moskva ved en omgående bevegelse på denne måte var slått feil, rettet tyskerne hovedangrepet mot Stalingrad og Kaukasus. De søgde forsøket på å ødelegge den røde armens hovedstyrke og nøydde seg med håpet om å tilføye russerne store tap og skjære over deres forbindelseslinjer mot syd. Men tyskernes offensive kraft var sterkt svekket. De klarte nok å erobre store landområder, men sitt strategiske mål nådde de ikke. I Kaukasus kan russerne idag sette i gang en motoffensiv. Den tyske hær har bare på et lite område nådd østkysten av Svartehavet og det er langt fra at de behersker Rette hav. Det kaspiske hav er de ikke kommet fram til, og av oljekildene er fremdeles størsteparten på russiske hender. - Kampen om Stalingrad ble avgjørende. Russerne forsvarte seg hårdnakket, kampen sto om hver eneste gate og hvert eneste hus, og den varer ennå. Tyskerne har uavlatelig kastet inn friske trupper, men uten resultat. Og i høst sto de derfor overfor et nytt valg. De valte å sette alt inn på å erobre byen. I sin tale 30. september sa hitler at Stalingrad skulle erobres. Vi kunne være ganske sikker på det. Også denne gangen var det en strid mellom hitler og iallfall en del av den tyske hærledelsen. General Bock, som førte kommandoen i syd, måtte gå. Og sjefen for generalstabens, Halber, fikk likeledes avskjed. En mæner at disse generalens gikk inn for at tyskerne skulle trekke seg tilbake til Don, men til gjengjeld sende forsterkninger til Don nær Østen. Imidlertid var det jo hitler som fikk det siste ord, og masseangrepene fortsatte. Heller ikke nå førte de fram. Så for en tid siden ble tonen i de tyske kommunikasjonene plutselig en annen. Det het nå at kampen om Stalingrad i grunnen var avgjort, og det ville ikke lønne seg med masseangrep mot det som var igjen av byen. Det ville koste for mye. Kampene stilnet også i virkeligheten av i noen tid. Men for et par uker siden blussot de opp igjen. En gikk ut fra at tyskerne ville gjøre et siste forsøk på å ta byen for å benytte den som vinterkvarter. Slik var stillingen da det søndag ble meldt at den røde arme hadde åpnet en offensiv. Offensiven var vel forberedt, og russerne har allerede vunnet en betydelig seir. På tre dager tok de 14000 fanger. Russerne, som gikk fram nord og syd for byen, klarte å skjære over de to viktigste jernbanene på tyske hender, nemlig den til Kharkov og den til Rostov. Senere er det meldt at russerne har tatt 11000 nye fanger og at tallet på drepte er kommet opp i 25000. Men det viktigste resultat av den russiske offensiv er at 20 tyske divisjoner, som tilsammen teller 300000 mann, mellom Don-buen og Volga er kommet i en meget utsatt stilling. De risikerer å bli angått dersom de ikke trekker seg tilbake i tide. Også en retrett vil imidlertid by på store vanskeligheter for tyskerne: veiene er i en meget dårlig forfatning og markene er dekket av søle. Den moralske virkning av en eventuell tysk tilbaketrekning vil være meget stor, både i Sovjet og Tyskland. hitler antas derfor å ville holde posisjonen lenger enn hva militære grunner gjør det forsvarlig. Russerne har som nevnt forberedt seg godt, og det er grunn til å håpe at de vil bli i stand til å kunne utvide sin offensiv mot sydvest. I så fall vil også den tyske kaukasusarme komme i en utsatt stilling, og tyskerne kan bli tvunget til et alminnelig tilbaketog over hele sydfronten. Selv om tyskerne sannsynligvis er bedre rustet til et vinterfelttog enn ifjor, må en ta i betraktning en rekke faktorer som taler til ugunst for dem: Ikke bare er deres offensive kraft sterkt avtatt, men deres forsyningslinjer er også blitt lengre og kommunikasjonene lettere utsatt for fiendtlige angrep. Videre er forholdet det at veiene i Russland blir færre og dårligere, jo lengre en kommer mot øst. Og enda en ting: ifjor behøvde tyskerne ikke å frykte opprettelsen av noen annen front i Europa. De kunne sette hele sin energi inn på offensiven på østfronten. Idag er situasjonen den at felttoget i Russland har krevd store offer. Nesten alle drepte, sårede og tilfangetatte hører til de beste årsklasser av

den tyske arme: praktisk talt alle er menn i alderen 16 - 40 år. Og foruten det problem å reise nye styrker til østfronten, må tyskerne nå også tenke på å skaffe seg en arme i vest som kan møte et eventuelt alliert invasjonsforsøk og til slutt forberede en sykkelløp som kan forsvare den dårlig beskyttede europeiske Middelhavs-kysten.

Det ser ut til at Tunis-Sicilia vil bli brødrene for et alliert angrep mot Sør-Europa. Luftvåpenet retter nå sterke angrep mot byene Tunis og Bizerte. Akselmaktene håper på sin side å kunne få etablert et felles forsvar som omfatter de tysk-italienske styrker i Tunis og tyskerne i Tripolis. Rommels linjer ved el Agheila minner meget om stillingen ved el Alamein. Det er bare en smal landstripe mellom kysten og saltsumpene innenfor. Men heller ikke stillingen ved el Agheila vil Rommel klare å holde uten forsterkninger, og disse kan bare komme over Tripolis, som nå er aksens siste havn i italiensk Nordafrika. Den skjebnessvangre kampen om Tunis er begynt, men ennå kan ingen si noe om utfallet. Kampen i luften vil bli avgjørende. Det gjensidige styrkeforhold mellom partenes luftstyrker er ikke kjent. Store tyske flyforsterkninger er kommet til Sicilia og Sardinia. Men vi vet at det allierte flyvåpen i den senere tid har vist sin overlegenhet på alle fronter, og det er grunn til å tro at deres forsprang vil øke både kvalitativt og kvantitativt. - Dagens melding om Dakar er overmåte viktig. Dakar er den beste havnen i Afrika, og derfra er det bare 6 timers flytur til Sydamerika. Den vil ikke bare bli en sikker basis mot de tyske ubåter i Sydatlanteren, men vil også lette hele forsyningsproblemet for de allierte, som dermed har vunnet en viktig strategisk fordel.

KRIGEN I JUGOSLAVIA. (Etter "Håndslag" nr. 11; forkortet.) I de siste måneder har de frie styrker vunnet nytt terreng. Jugoslavia er et åpent sår i det tyskkontrollerte Europa som sender aksens militært og politisk mer enn mange er klar over. Omkring restene av den regulære jugoslaviske arme som lynkrigen ikke kunne passivisere, organiserte Mihailovitsj, Jugoslavias de Gaulle, de frie serbiske styrker som 13/7-42 åpnet kampene i Montenegro og nå omfatter mellom 150 og 200000 mann og behersker en fjerdedel av Jugoslavia. Det dreier seg ikke mer om geriljakrigere, men om en regulær arme som befinner seg på offensiven, og aksereportene taler ikke mer om kommunistiske røverbander, men sender ut kommuniserte regulære militære operasjoner med lange tapslister. Bare i Bosnia har tyskerne og italienerne i løpet av 2 sommermåneder mistet 18000 mann. General Mihailovitsjs styrker binder 35 aksedivisjoner: 20 italienske, 7 bulgarske, 4 tyske og 4 ungarske. De 50000 mann som Serbias Laval, general Neditsj, sendte ut, måtte igjen demobiliseres da troppene gikk over ved første høve. De frie serbiske styrker holder nå hele Montenegro, størstedelen av Bosnia, Herzegovina og Dalmatia, store områder av Serbia fram til Nisj, endel områder i V-Kroatia og Slovenia, bortsett fra deler av det bulgarsk-okkuperte Makedonia og av Albania. Men spredte grupper opererer over hele landet og foretar bl.a. uavlatelige atakker mot Donau-trafikken. - Virkelige feltslag som har vært i ukervis pågår bl.a. om Banja Luka i Bosnia mot 4 ganger så sterke aksetropper. Flere byer er blitt erobret i det siste, så å si hver uke blir tog avsporet eller sprengt i luften og alle transporter av tropper og materiell til Rommel eller til basene på de greske øyene har måttet innstilles. (Dette var før den allierte landgang i N-Afrika, siden har London meldt at transportene er opptatt igjen.) Heller ikke bilveiene kan brukes til militærtransporter. Det er bare til nød at tyskerne er istand til å holde den viktige jernbanen fra Beograd over Nisj til Saloniki og Sofia. - Alle metoder har vært benyttet for å komme friskarene til livs, fra ordinære våpenstillstandsforhandlinger til de uhyggeligste represalier. General Neditsj har søkt - og til å begynne med med et visst hell - spille på motsetningene mellom de storserbiske strømningene og de kommunistiske, men det ser ut som om de indre konflikter nå er overvunnet. Nylig har Neditsj latt offentliggjøre en forordning som dekretterer dødsstraff for alle som hjelper partisanene eller for dem som kjenner til at noen har hjulpet dem, og ikke melder fra. Tjenestemenn som unnlater å fullbyrde loven blir skutt. Alle som flykter for de tyske troppene, skal behandles som franktropsmer. - For opplysninger som kan lede til at Mihailovitsj gripes, utloves en belønning på 200000 dinar. Men de frie serbiske styrker kan støtte seg til en ubetinget lojalitet fra befolkningen, og motspørsmålet blir bl.a. løst ved at Mihailovitsj lar 90% av sine folk arbeide i jordbruket fra tid til annen. - Den politiske nyordning i det tidl. Jugoslavia er aldri satt ut i livet. I de fleste italienske områder hersker i realiteten Mihailovitsj, og det er forståelig at italienerne taler om de utaknemlige Balkan-folk. I Kroatia er forholdene slik at landets "konge", hertugen av Split, ennå ikke har våget å begi seg til sitt land. I Kroatia hersker totalt kaos, stort bedre er det ikke i det tyskkuperte Slovenia. Her ble flere tusen gisler skutt på en gang bare i byene Maribor og Bled. I den italienske delen blir etterhvert alle slovenere deportert. I Ljubljana er praktisk talt alle menn sendt i konsentrasjonsleir, men 600 fanger ble tatt ut av fengslet ved et vellykket partisanangrep. - Kroatias quisling, Pavlovitsj, som har 200000 liv på samvittigheten og har sendt 100000 i konsentrasjonsleir, ser nå ut til å måtte melde pass overfor truslen om fullstendig sammenbrudd. I sommer tilbød han partisanene fullt amnesti hvis kampen opphørte: resultatet ble bare at han selv falt i unåde hos tyskerne. Maltsjek har avslått et tysk tilbud om regjeringsdannelse, 40 bondepolitikere ble da arrestert, men han selv våget man ikke gjøre noe ved. Nylig er det meldt at 4000 av hans tilhengere har sluttet seg til partisanene.